

Orientacions

Formació interna de centre (FIC)

Millora de la lectura en un centre d'infantil i primària

Equip de coordinació i dinamització de la formació (ECD)

La FIC, una oportunitat de teixir línies d'escola

Des fa molts anys, més de 18, que l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament (OCDE) va posar de manifest en diversos estudis que els centres "coherents" se'n sortien més i millor. Coherents, en quin sentit? Doncs, coherents en el sentit pedagògic, no cal dir.

Un centre pedagògicament coherent és aquell que disposa de documents valuosos que articulen i ordenen, veritablement, la feina que els mestres fan amb els alumnes. Hom en diu "línies d'escola", col·loquialment. Les línies d'escola són el somni, o el malson, de tots els caps d'estudis i de la majoria de coordinadors i coordinadores de cicle.

Disposar de línies d'escola facilita l'aprenentatge dels alumnes atès que fa possible l'anomenat "aprenentatge en espiral"; de fet, l'única modalitat d'aprenentatge que es pot considerar com a tal ja que és coherent amb el paradigma constructivista. El que l'alumne fa enguany és continuació del que va fer el curs passat, i li servirà i encaixarà perfectament amb el que se li proposarà el curs vinent. Les línies d'escola, a més, faciliten l'anàlisi i la interpretació dels resultats dels alumnes i, particularment, l'establiment de les línies de millora que se'n puguin derivar.

Dir que les línies d'escola són inexistents seria faltar a la veritat. Ara bé, també és cert que, de vegades, fan referència a qüestions poc rellevants: la col·lecció que es llegirà a tal curs, els estris i el tipus de paper que empraran els alumnes per escriure, la manera de presentar les llibretes, etc. Es fa difícil posar-se d'acord en qüestions més nuclears: com es treballa a cada curs la idea principal dels textos? a quin curs s'ha de començar a resumir i com? què se n'ha de fer dels llibres llegits? quan caldrà donar valor de falta a les errades d'ortografia arbitrària? La llista es podria fer molt més extensa.

La normativa que regula, les dues etapes educatives obligatòries assenyala la persona que desenvolupa les funcions de cap d'estudis com la responsable de teixir, progressivament, aquestes línies de coherència pedagògica. Les dificultats per efectuar aquesta tasca són nombroses i de naturalesa ben diversa (sense voluntat d'exhaurir-les i sense cap ordinalitat):

- La formació inicial del professorat
- Els concursos de trasllats dels treballadors públics
- La diversitat de situacions administratives
- Les tradicions de coordinació pedagògica de les diverses etapes i cicles de l'escolaritat
- Els horaris dels alumnes i l'assignació de matèries
- Els horaris que organitzen els espais de coordinació docent
- La diversitat de cultures de treball col·legiat
- Els trets de la personalitat
- ...

Caldria no perdre mai de vista aquesta realitat; altrament les anàlisis, les interpretacions i les valoracions de l'efectivitat del treball col·legiat poden resultar molt parcials i esbiaxades. Una mateixa proposta formativa podrà produir resultats ben diversos en dos centres educatius com a conseqüència de nombroses variables. Aquesta situació aconsella als responsables de la formació interna de cada centre d'atendre, simultàniament, dos blocs d'objectius i de continguts de treball:

- Els que fan referència a la pròpia formació interna (en aquest cas, la millora de la lectura en un centre educatiu d'educació infantil i primària)
- Els que es relacionen amb la cultura de treball col·legiat de la pròpia escola.

El procés de FIC estarà, per tant, condicionat per les característiques de la cultura de treball col·legiat de cada centre. Aquesta consideració caldria tenir-la ben present a l'hora d'organitzar els treballs del grup i, també, a l'hora de valorar-ne l'efectivitat i els resultats.

L'equip de coordinació i dinamització de la Formació Interna de Centre

En aquest context de complexitat es proposa un procés de formació interna fonamentat en la capacitat, i l'eficàcia, de treballar col·legiadament a l'interior dels centres. Un procés formatiu d'aquestes característiques requereix la constitució d'un veritable ECD. Totes les activitats i els exercicis que configuren les diverses fases demanaran treballar en grup: compartir, decidir, analitzar, contrastar, valorar, etc. Es recomana, per tant, que l'ECD es plantegi, de manera simultània, tan objectius relacionats amb la FIC com també amb la millora de la qualitat del treball col·legiat.

Cada ECD coneix la realitat del seu centre: les fortaleses, les debilitats, els anhels, les experiències de formació no reixides, etc. Aquest coneixement haurà de servir tant per dissenyar un pla de treball "possible" com, també, per efectuar anàlisis ben ponderades del valor i del resultat dels treballs desenvolupats al llarg del procés formatiu.

Components dels ECD

Aquesta proposta de FIC no incorpora cap proposta de composició dels EDC. Si es considera la singularitat de les cultures de treball intern de cada centre, només aquests estaran en condicions de poder decidir, amb garanties la millor composició del seu ECD. Amb tot, però, si que es recomana defugir els plantejaments formalistes i afavorir que aquests equips els integrin **persones interessades en assumir la responsabilitat i el lideratge dels treballs.**

Per tant, en tractar-se d'una formació de centre adreçada a EI i EP es podria pensar en un ECD format per mestres procedents dels diversos cicles de l'escolaritat, coordinats i liderats per la persona que desenvolupi les funcions de cap d'estudis de l'escola. Per tant:

- Assegurar que estigui format per persones realment interessades en la millora de la lectura.
- Seleccionar persones amb capacitat de coordinar i liderar les diverses propostes de treball intern.
- Aconseguir representativitat dels diversos cicles i especialitats docents

Recomanacions genèriques

No es tracta ara de començar a desenvolupar un apartat extens de recomanacions, no és això el que s'espera. Es proposen, només, algunes recomanacions bàsiques per garantir l'èxit dels treballs. Entre les diverses mesures que es poden emprendre per millorar l'eficàcia del treball en grup, inicialment, es recomana centrar l'atenció, el seguiment i l'anàlisi en cinc aspectes:

1. **El pla de treball:** temporització, calendari, distribució equilibrada de les càrregues entre les sessions, coexistència amb altres activitats (festes, actes institucionals, celebracions escolars ...)
2. **La funció de coordinació:** definir-ne amb precisió les funcions.
3. **Les reunions de treball:** horaris, espais, materials, convocatòries, funció de relator, etc.
4. **Els documents de treball:** procedència, qualitat d'edició, extensió, prioritització, etc. (tant materials impresos com digitals i també els espais compartits de treball telemàtic)

I ja en un terreny més precís caldrà tenir present que entre les estratègies de millora de les sessions de treball en grup se n'apunten algunes de bàsiques:

- Definició d'un pla de treball COMPLET, de tot el procés
- Convocatòries clares i precises
- Puntualitat a l'inici i a l'acabament de les sessions
- Materials de treball lliurats amb anterioritat a cada sessió
- Assignació de les funcions de coordinador-moderador i de relator ¹.
- Formulació explícita dels objectius de cada sessió de treball
- Definició d'una metodologia de treball compartida
- Capacitat del grup per afrontar la tasca amb èxit
- Disposició adient dels llocs on s'han de desenvolupar les sessions

Entre les tasques i rols bàsics que, habitualment, s'encomanen als coordinadors de grup, o de sessió, s'assenyalen les següents²:

- Afavorir la participació (permetre que tothom ho pugui fer)
- Dissenyar reunions àgils i funcionals (regular les diverses aportacions i el guió de les sessions)
- Precisar objectius per a cada sessió
- Permetre sortides positives als conflictes que es puguin generar
- Incrementar la capacitat d'escolta en el grup
- Centrar les sessions de treball
- Assegurar que s'assoleixin els objectius de les sessions

La responsabilitat que s'encomana als membres de l'ECD és molt gran. La proposta de FIC, els seus materials i les seves propostes, podrà ser més menys valuosa, clara, i encertada; en cap cas, però, serà el més important del procés formatiu. Allò més important seran els guanys que el centre sigui capaç d'assolir en la millora de la professionalitat del treball col·legiat. En aquest cas, la MILLORA DE LA LECTURA, només vol actuar de palanca i de catalizador de la millora de la coherència pedagògica de cada escola.

4

¹ Persona que relata o refereix. Persona que resumeix els punts tractats i els acords presos en un congrés científic o en una trobada professional. Lletrat que feia relació dels expedients i les actuacions en els tribunals superiors. [...]

Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (2a edició)

²Caldrà tenir present que totes les tasques i rols haurien d'estar orientades tant a l'assoliment dels objectius de la FIC com a la millora de l'eficàcia dels treballs col·legiats

ABANS D'INICIAR LA FIC...

Un cop constituït l'ECD es proposa seguir el següent itinerari en els treballs intern de l'equip:

- Llegir de manera compartida la proposta completa de FIC:
 - Els materials elaborats per als membres de l'ECD³
 - La proposta completa de fases, activitats i exercicis
- Elaboració de les línies bàsiques del Pla de Treball de la FIC (adaptat a les característiques i les necessitats del centre)
- Definició i assignació de responsabilitats entre els membres de l'equip
- Preparació de la sessió de claustre que ha de servir per presentar la FIC

Bona feina!!

⁴ _____
³ El document de descripció de les fases de la FIC i, també, els tres documents que fan referència al treball col·legiat